

Helsingissä 21.3.2022

Professoriliiton lausuma Tieteellisen seuran osalinjaukseen: Avoimet oppimis- ja opetuskäytännöt

Tavoite 1

Tavoitteen 1 vaatimat toimenpiteet eivät huomioi riittävästi tutkijoiden ja opettajien oikeuksia. Yliopistoilla ei ole oikeutta rajoittaa korkeimman opetuksen vapautta vaati- malla tietynlaisten opetusmenetelmien käyttöä. Opettajan laatimat opetusmateriaalit ei- vät kuulu yliopistolle. Tavoitteen 1 toimenpidelistä on omiaan lisäämään yliopisto-opet- tajiin kohdistuvaa painostusta, kun yliopisto-opettajat puolustavat lakisääteisiä oikeuksi- aan.

Tavoite 2

Professoriliitto muistuttaa tavoitteen 2 toimenpiteiden osalta, että opiskelijoillekin kuu- luu tekijänoikeuksia. Perustuslakivaliokunnan mukaan opinnäytetyön tekijänoikeuden tekijällä on yksinomainen oikeus määrätä teoksestaan (PeVL 28/2004 vp, s. 4–5). Opiskelijoiden painostaminen luopumaan oikeuksistaan voi perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön valossa loukata myös tutkimuksen vapautta.

Tavoite 3

Professoriliitto korostaa tavoitteen 3 toimenpiteiden osalta, että opetusmateriaalien te- kijänoikeudet kuuluvat niiden tekijälle. Professoriliitto muistuttaa myös siitä, että DSM- direktiivin 5 artiklan mukainen poikkeus on rajattu yksinomaan opetuksen havainnollis- tamiseen oppilaitoksen tiloissa tai suljetussa verkkoympäristössä. DSM-direktiivin 5 ar- tikla ei tue kommentoitavassa luonnoksessa tarkoitettua avointa opetusta.

Yleisesti osalinjauksesta

Kommentoitavassa luonnoksessa ei ole otettu huomioon korkeimman opetuksen va- pautta eikä sitä, että opetusmateriaalien tekijänoikeus kuuluu niiden tekijälle.

Professoriliitto puolustaa korkeimman opetuksen vapautta. Korkeimman opetuksen va- paus on henkilökohtainen perusoikeus. Se on turvattu perustuslaissa (PL 16.3 §) ja yli- opistolaissa (6 §). Korkeimman opetuksen vapaus ”sisältää oikeuden ... opettaa halua- mallaan tavalla niin sisällöllisesti kuin menetelmällisesti” (HE 7/2009 vp s. 54). Siihen kuuluu näin ollen vapaus valita opetusmenetelmät sekä mahdollisten luentoja ja opet- usmateriaalien julkaisutapa.

Professoriliitto korostaa, että yliopisto ei saa rajoittaa korkeimman opetuksen vapautta työsuhteessa (yliopistolain 32.3 §).

Korkeimman opetuksen vapautta turvataan myös yliopisto-opettajan tekijänoikeuksilla. Yliopisto-opettajan laatimien opetusmateriaalien tekijänoikeus hänelle itselleen. Niin sanotun korkeakoulupoikkeuksen vuoksi yliopistoissa ei sovelleta

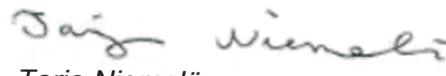
työsuhtetekijänoikeusolettamaa (HE 211:1992 vp s. 4 sekä HE 161/1990 vp s. 1, 2, 22, 39 ja 54). Vastaavaa poikkeusta sovelletaan kansainvälisesti. Syynä on yliopisto-opettajan tekijänoikeuden yhteys sananvapauteen ja korkeimman opetuksen vapauteen. Tekijänoikeuksien merkitys akateemisen vapauden turvaajana on nimenomaisesti tunnustettu Unescon suosituksessa vuodelta 1997: "The intellectual property of higher-education teaching personnel should benefit from appropriate legal protection, and in particular the protection afforded by national and international copyright law" (IV.12).

Professoriliitto muistuttaa vastuullisen tutkijanarvioinnin kansallisesta suosituksesta, jonka mukaan tieteellisen laadun arviointi toteutetaan ensisijaisesti perehtymällä tutkimuksen tieteelliseen sisältöön (B.5). Siinä yhteydessä on otettava huomioon myös opetusmateriaalit (C.8). Opetusmateriaalien "avoimuus" tai "ei-avoimuus" on kriteeri, joka ei ole yhteydessä tieteelliseen sisältöön.

Professoriliitto-Professorsförbundet

Jukka Heikkilä
Puheenjohtaja

Tarja Niemelä
Toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija Professoriliiton tekijänoikeustyöryhmän puheenjohtaja, professori Petri Mäntysaari